

mortuo patre, regnavit. Juxta priorem computandi modum, regni annus 14 incidit in annum Christi 645, quo nondum episcopi titulo gaudebat Remaclus. Ergo alia utendum est computatione, scilicet ab anno 638, unde annus regni 14 in annum Christi 651 incidit. Alibi disquiremus an hinc erui possit Merovingicorum regum majoritatem nonnisi anno scilicet 21 expletam fuisse.

§ II. Diploma spurium unicum.

1. Unicum restat Sigeberti diploma quod spurium est. Ibi ecclesiae sancti Petri Trevirensis abbatæ restituuntur sancti Hilarii et sancti Eucharii celæ. Non alia mente a Roserio fabricatum fuit instrumentum hoc, nisi ut auctoritatem conciliaret systemati

A gentilitio domus Lotharingicæ, quam a Merovingicis regibus deducere conatus est pluribus aliis instrumentis, causa judicata, falsi nomine damnatis. Manifesta falsi indicia, quibus totum hoc instrumentum scatet, in notis nostris reteximus. Browerus, Hist. Trev. t. I, pag. 334, illud pro interpolato habuit, et, expunctis quæ a falsario inserta judicabat, quasi genuinum edidit. Verum de interpolatione lectorem inquit, quod neglexerunt auctores Novæ Gallæ Christianæ, t. XIII, col. 291, qui sere totum pseudodiploma excipserunt, nulla suspicionis nota incaute credibilitati preecaventes. Cum fraudes Roserii testetur judicium solemne, puderet nos spurious fatus legitimis miscuisse, eo quod aliquid deprehendatur apud ipsos cum legitimis commune.

SIGEBERTI FRANCORUM REGIS EPISTOLÆ ET DIPLOMATA.

I. EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

Ad sanctum Desiderium Cadurcensem episcopum.
(Vide supra, lib. II, Epist. ad sanctum Desiderium,
hujusce loci col. 260, epist. ix.)

B

EPISTOLA II.

Ad eundem sanctum Desiderium.
(Vide ibid., col. 264, epist. xvii.)

II. DIPLOMATA.

(Ex Brequigny Diplom., Chart., Leg., t. II.)

DIPLOMA PRIMUM,

Quo Sigebertus monasterium Casagonguidinense **con-**
dit, et ibi Remaclum abbatem **constituit** * (ann. 614).

Sigibertus, rex Francorum, vir inlustris ^b, (Grimoaldo majoridomus. Singulariter ac per cuncta feliciter ad mercedis nostræ augmentum) credimus pertinere, si larga munera summi Dei omnipotentis de vota mente offerre non dubitetis, quia tunc regia potestas suum cultum corroborare videtur, quanto ex propria voluntate compendia servorum Dei desti-
nare non dubitat. Ideoque sub devotione animæ nostre, cum consilio magnificorum apostolicorum Chuniberti (Memoriani), Godonis ^c, vel inlustrium virorum Grimoaldi, Bobonis, Adalgisili, monasterium regulare in honore patroni [patronis] nostri Petri, Pauli, Johannis, vel ceterorum martyrum in terra nostra, silva Arduennense [Ardenense], in loco qui dicitur Casegonguidinus [Casecongidunus], quem Sesomires fluvius cingere videtur, et ex nostræ largitatis munere, juxta Patrum traditionem, cœnobium volumus construere, et ibidem, Deo [Christo] auspice, Remaclum abbatem constituimus, qualiter

ibidem secundum ordinem et monita antiquorum Patrum conversari debeant, sic tamen, ut de ipso castro et ripa fluminis in directum leuas tres de nostra silva Uriaconse, cum ipsa venna dominica, quæ dicitur Arnulfi [Doguulfi], cum Probardo, Babone [Marten., de Babone], vel junioribus [minori bus] eorum, qui ibidem servire [deservire] videntur a die præsente, concessimus [concedimus] ad possidendum. Similiter de suo [desuper] ipso castro ex alia silva dominica tres leuas, et in directum item [iterum] tres alias leuas, necnon et aliam venellam in fluvio [fluvio] nuncupante Aliana, ubi illa petra quadrata est [Marten., pro quadrata]. Hæc omnia ad usum eorum servorum Dei (cum) emunitate [Marten., ex unitate] nostra visi suis [suis] condonasse, ut habeant, possideant, sui que posteris spiritualibus derelinquant, ut potius eos [eis] delectet attentus pio Domino preces incessabiliter pro nobis [hæc duo verba desunt ap. Marten.] fundere. Et, ut præceptio firma atque inviolata permaneat, manus nostræ subscriptionibus subter eam roborari decrevimus [decrevimus roborari] ^d.

* Vulgaverunt Bollandisti ad diem 1 Mensis Februarii, pag. 234 (*In Vita sancti Sigiberti*); Martenius, in Amplissima Collectione, t. II, pag. 6; Cointe, in Annalibus ecclesiasticis, t. III, pag. 190; Calmetus, inter Historie Lotharingice documenta, t. I, prob. pag. 257; Hontemius, in Historia Trevirensi diplomatica, t. I, pag. 80; Foppene, in supplemento ad opera diplomatica Miraci, t. III, pag. 1; Bertholet, Historia Luxemburgi, t. II, prob. pag. xvij; ac demum Collectores scriptorum rerum Francicarum, t. IV, pag. 634, omnes vel ex chartario Stabulensi, vel ex veteri Codice ms. Malmundariensi, aut archivis ecclesiæ sancti Huberti, nullus ex autographo. Hinc non mirum quod nouis chronologicis et subscriptionibus caret; is enim frequentior fuit mos amanuensium, ut, dum exscriberent vetera instrumenta, has quasi supervacaneas resecarent. Monas-

terium Casagonguidinense, jampridem destructum, et cuius loco exstat prioratus, situm fuit in episcopatu Trajectensi, Chinium inter et Bullonium. Editus hoc diploma juxta lectionem Collectorum scriptorum rerum Francicarum; lectiones alias ex Martenio inter uncos aut in annotationibus ascribimus. Quasdam addidi nuper mecum a claro viro de Reiffenberg humanissime communicatas.

^b Cod. ms. Malmund., viro industri; in solo hoc Codice existant quæ sequuntur parenthesibus inclusa. MARTEN.

^c Chunibertus, Coloniensis præsul fuit ab anno 623 ad annum 665. Vide Novam Gall. Christ., t. III, col. 626, et t. XIII, col. 399; Godo episcopus Metensis ab anno 642 ad annum 650.

^d De anno huic diplomati assignando non convinent critici. Hontemius illud tribuendum ceaser

DIPLOMA II.,

Quo Sigibertus dona consert monasterii Stabulensi et Malmundariensi ^a (ann. 651).

Sigibertus, rex Francorum, vir inluster, Godegi-selio [Modogisilo] comiti. Singulariter regni nostri compendiis et prolixa felicitate, Deo adjuvante, con-fitemur augmentare quicquid sacrosancte Ecclesiae proprie deliberationis arbitrio serenitas nostra con-tulerit; quia tunc regalis potestas sui culminis funda-menta corroborat, quando larga huinanitate condi-gna munera in honore Dei conferre non dabit. Igitur sancta ac venerabilia monasteria, Stabulaus sive Malmundarium cognominata, ubi vir venerabilis Remaclus, episcopus et abba ^b, Christo auspice, præesse videtur: quo vir inluster Grimoaldus major-domus, in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorumque apostolorum Petri et Pauli, sanctique Joannis Baptiste, vel sancti Martini, seu ceterorum, suo opere, in vasta eremi [Boll., in vasta solitudine] Ardennensis construxit, quemadmodum nos loca ipsa ad ipsa monasteria ædificanda pro nostra præceptione ex foresta nostra concessimus: quæ, licet gratia Christi sint ditata præfata monasteria, mundane tamen substantie cernuntur parumper habere. Ideo divina inspiratione commoniti, decrevimus aliquantulum de fisco nostro ad ipsa monasteria conspicere et consolari. Telonium igitur quod ad portum Veteraria, super fluvios Taunuo Ita-que, et portum illum qui dicitur Sellis, immoque et Vagatio [Boll., Vogatum] super fluvium Ligeris, quod judices vel agentes nostri ad portus ipsos tam quod navalis exercitio conferebat, aut [Boll., quam] undique negotiantum commercia in theloneo aut quolibet ripatico ex ipsis portibus superiorius nominatis in fisco nostro solebant recipere, pariter et ho-

anno 644; Cointius, anno 645; Martenius et Mahil-lemus anno 648. Datum non sicut ante annum 642, quo Godo Metensis episcopus creatus est. Remaclus, qui primus ad Casagonguidinense monasterium re-gradum a Solerianaeensi monasterio accersitus fuit, Nova Gall. Christ., t. III, pag. 939, tres annos illud terit, et monasterii Stabulensis curam suscepit, cum mandum episcopalibus insulis potiretur: has autem concessutas est anno 648. Unde sequens chronologica ordo emergit. Anno circiter uno ante assumptum episcopatum, Remaclus ad Stabulense monasterium transiit, id est, anno 647. Tribus annis rexerat mo-nasterium Casagonguidinense; ergo videtur mona-sterium hoc conditum fuisse circa annum 644, anno secundo episcopatus Godonisi, qui Metensis præsul tenentius fuerat anno 642. Quæ omnia bene con-vivunt, et Honteinius opinionem tueruntur, quam amplectimur.

^c Vulgatum a Bollandistis ad diem 1 Fehr.; Mar-tino, Amplissim. collect. t. II, col. 7; Bertholeto, Hist. Lux. t. II, prob. pag. 17; et a Collectoribus scriptorum rerum Francicarum, t. IV, pag. 655, ex Stabulensi chartario, subscriptionibus et notis chrono-logicas destitutum. Telonei hoc diplomate concessi reminit Notgerus, Vita sancti Remacli, apud Bolla-nd., ubi supra, scriptor ineunte saeculo undecimo, qui diploma videtur inspexisse. Illud Cointius edidit, sed non integrum. Ex Martenio recudimus; varias

A mines qui in ipsis portibus committant, vel ipsis portus custodiunt, aut ibi aspicere videntur, pro sta-bilitate regni nostri, ad monasteria superiorius nominata, vel monachis ibidem consistentibus, nostri munieris largitatem concedimus. Quapropter præsenti ex hac jussimus promulgari præceptione, ut neque vos, neque juniores aut successores vestri, aut quislibet quæ ad partem monasteriorum ex hoc periret, nun-quam [ex hoc penitus] præsumatis existere contrarii; sed magis theloneos ipsis de portibus superiorius no-minatis, quandocumque exinde fiscus noster poterat sperare, in luminaribus, jam dictis basilicis vel sti-pendiis monachorum qui ibidem cursum regulariter quotidianis horis implent, annuimus possidendos, ut oīni tempore proficiant in augmento [cernunter B implere omni tempore proficiat in augmentis]. Et si forte aliqui portus ipsis prænominae pro terris ipsorum propriis transtulerint, quo facilis ipsum theloneum quemadmodum ad flumen nostrum de-buerat provenire [Boll., pervenire], subtraxeris, ju-bemus ut navigia ad portus ipsis, ubi per tempora præcedentium regum parentum nostrorum ire con-suetudinem habuerant, discurrant; et alibi theloneos neque a vobis, neque a junioribus seu successoribus vestris exigatur. Quod si sit, ut, si ante superiores annos, duinnodo sub tenera adbuc videbamur etate subsistere, aliquis quolibet ex hujus cessione instru-menti [Boll., hujus cessionis instrumentis] accepit, nullus mancipetur effectus, sed vacuu et inane per-maneat, dum et aliter compluribus fidelibus nostris noscitur esse conventum, ut dum, auxiliante Domino, in regnum ad legitimam pervenimus etatem, cessiones illius, quæ ex originario fisco nostro aliquid se-renitas nostra concesserat, deinceps inantea, hoc est, anno [Bol., de anno] XIV regni nostri ^d de-beant in Dei nomine stabiles esse. Hanc quoque

lectiones ex Bollandistis et a claro viro de Reissen-berg communicatas inter uncos exhibemus.

^b Remaclus hic dicitur abbas simul et episcopus, id est, regionarius, ut monent Mabillonius, Ann. t. I, pag. 404, et Martenius, ubi supra, pag. 2.

^c Anni regni Sigiberti dupli ratione computari possunt: a tempore quo is a patre rex Austrasia re-montatus fuit, id est, ab anno 632: vel a morte pa-tris, anno 6. 8. Ab hac posteriori epocha hoc loco D videntur computandi. Si enim ab anteriori computa-rentur, annus XIV regni incideret in annum Christi

645, quod cum Remaci episcopatu conciliari nequit. Regni vero sumpto exordio a morte Chlodovei II, annus XIV annum Christi indicat 651, cum Remaclus iam regionarius foret episcopus tribus abhinc circu-ter annis, necdum Tungrenses insulas asseditus fuis-set, unde episcopus, nullo loci nomine addito, ap-pellatur. Hoc eodem anno datum diploma asserit Notgerus in Vita sancti Remacli. Notandum autem quod tunc se ad legitimam perveni-se etatem innuat Sigibertus, natus anno 639, et hinc argui potest regum Meroveadum majoritatem anno etatis vige-simio primo expletam fuisse, quæ anno decimo quarto assignata fuit a clericis plerisque, ex verbis Gregorii Turonensis, lib. vii, cap. 23, male intellectis, qui bus emancipatio potius quam majoritas intelligenda est. Sed de his susius in præfatione.

auctoritatem, ut in omnibus valitura, in nostris et futuris temporibus valitura intacta valeat durare [intacta vel intemerata valeat pleniter], manus nostra subscriptionibus [subter ea] roboravimus.

DIPLOMA III,

Quo Sigibertus cellas sancti Hilarii et sancti Eucharii, ecclesiae Trevirensi, sancti Petri violenter ablatas, restituimus a (anno) 653.

In nomine Domini, Amen. Si: isbertus divina fave nte gratia, Francorum rex. Quoniam adoptionem filiorum Dei præstolainur, ad quam per pacem attingitur, teneamus pacem invicem, et in omnes. Beati enim pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Ubi enim altercationis invicem dispendium incurrit, ibi pacis residet dissidium quæ Ecclesiarum gratiosam sovet et incrementat quietem. Igitur noverit omnium fidelium nostrorum præsentium et futurorum notitia, qualiter de cellis beatorum Hilarii, quæ modo cella sancti Maximini dicitur, ac beati Eucharii, quæ nunc vocatur cella sancti Matthiæ, in prædio sancti Petri Treverice urbis seculifera, quas dominus genitor noster Dagobertus, Christianissimus rex, prædecessorum suorum mores sequens, ad ecclesiam sancti Petri Treverice urbis regiæ potestatis jure tradiderat, ac perpetua stabilitate firmaverat, Modoaldus, ejusdem Ecclesiae venerabilis archiepiscopus, in generali palatio nostro querelosis se precibus proclamavit, plangens eas abs malis grassatoribus, quorum dux quidam nomine Hattus est, contra libitum suum, suorumque fidelium usurpatas, ac de supradicta ecclesia viulerent abstractas. At nos per omnia omnem præstatu Hatti, ac suorum per ordinem recolentes fallaciam, jam calliditatibus detectis, querimoniam illius veram esse agnovimus. (Perpendentes ergo et verentes ne forte, quod absit, de eleemosyna genito-

^a Hoc diploma vulgavit Roserius, Stemmatum Lothar. ac Barri ducum, fol. 3, 2°, quasi ex autographo; sigilla enim, et in ipsis sculpta insignia, elisserit, sicut sub oculis existantia. Ex ipso Browerus, Hist. Trevir. t. I, pag. 354, recudit, expunctis quibusdam quæ ipsi interpolata visa sunt; nec ipsum puduit fateri ex quo impurissimo fonte instrumentum hoc hauserat. Ex Browero edidit Honteinus, Hist. Trevir. diplom. t. I, col. 84; Calmetus, Hist. Lothar. t. I, pag. 257; ex historia quadam ms. de dannis olim illatis monasteriis Trevirensibus, quain nulla tuerit auctoritate. Spurium fetum declarat post Zyllesium, Defens. S. Maxim., part. II, sect. 3, § 1, Honteinius, novis relectis falsi indicis, quæ scaten undique. Mirum certe auctores Novæ Galliae Christianæ tale instrumentum admisisse, t. XIII, instrum. col. 291, nequidem ulla nota suspicionis interjecta. Eadem in eo agnoscitur falsarii manus qua diplonata Dagoberti pro cellis sancti Maximini et sancti Eucharii fabricata sunt. Hæc præcipue falsitatem produnt stylus a capite ad calcem insolitus; annus incarnationis pro nota chronologica adhibitus; titulus regis Christianissimi Sigiberto inditus. Quis vero Hattum, predonus ducem, ecclesiarum per Gallias vastatorem, novit? Quis Martinum, ducem Austræ Mosellanice? Datum dicitur diploma anno Christi 653, ad preces Modoaldi, Trevirensis archiepiscopi. Transeat archiepiscopi titulus; sed Modoaldus, Trevirensis præsul, tredecim abhinc annis fato functus fuerat. Hæc satis superque dicta sint.

^b Parenthesibus inclusa, hic et infra, desunt apud

A ris nostri ac prædecessorum nostrorum regum, detrimentum animæ nostræ faceremus, pro conservanda eorum pietatis munificentia, ipsas cellas, cum consilio et judicio episcoporum, ducum, et comitum nostrorum, maxime dilecti consanguinei nostri domini Martini, filii Clodulphi, filii Arnulphi, ducis Austræ Mosellanice ac Moselant, quem præfatus beati Petri ecclesiæ, ac fratrum ac antedictarum celularum advocatum, rectorem protectorem per præsens præceptum constitutus, memoratæ ecclesiæ Trevirens. reddidimus b). Ut autem præsens nostræ reformationis scriptum inviolabile per succendentia tempora in Dei nomine obtineat stabilitatem, propria manu, cum duce Martino, ac Cumberlo, archiepiscopo Coloniensi, ac Ramaclo, episcopo Traiectensi, B subter eam firmavimus et sigillorum nostrorum impressionibus c jussimus insigniri. Data Aquisgrani, idibus Maii, anno dominicæ Incarnationis cc. LIII. Si: isbertus, Francorum rex †. Cumberlo, archiepiscopus Coloniensis †. Ramaclo, episcopus Traiectensis †. (Martinus dux Austræ Mosellanice ac Moselant †.)

DIPLOMA IV,

Quo Sigebertus rex, omnium præuentorum suorum in pago Spirensi decimam partem ecclesiae Spirensi adscribit d (circa ann. 653).

C Sigibertus, rex Francorum, vir inluster ^e. Quietquit in Dei nomine serenitas regia, pro ecclesiarum compendia vel in stipendia clerum aut alimonia pauperum perpensatur, vel hoc, quod juxta Dei mandata adimpletur aut confirmatur, illud et in præsenti seculi luce potest præstare auxilium, et credimus quod, in eterni itineris, per intervencionem dominorum sanctorum, sive duce Domino, preparat Browerum et alios, excepto Roserio.

^c Omnes, præter Roserium, emendant sigilli nostri impressione.

^d Jam dudum periit autographum diplomatis; at superest apographum in chartulario cui titulus *Cedes manor*, in archivio Spirensis archiepiscopatus. Hujus mentionem fecerunt Bruschius, De episcopis Germaniæ, pag. 78; Eisengrein, Chronologia rerum Spirensium, lib. VII, pag. 157; Simon, Historia episc. Spir., pag. 6; Lehmann, Chronol. Spirens. lib. III, cap. 15; Cointius, Annal. eccl. Franc. t. III, pag. 463 et 596; Nivea Gall. Christ., t. V, pag. 715. Integrum vulgavit Lamey, Append. dissertationis de pago Spirensi, in t. III, p. 261, Historie et commentariorum Academie electoralis scientiarum et elegantiorum litterarum Theodoro-Palatinæ. Quædam de eodem scripsit Carolus Dümge in opere cui titulus *Regesta Badeniae. Pristinis Editoribus collectionis quam de novo vulgare jussus sum erat incognitum, mibi que ipsi, cum Commentario Academice Theodoro-Palatinæ evolventi occurrit, sed jam ultra annum 700 producta Editione, quare illud in additamentis exscripti. Desiderantur dies et anni. Lamey, ubi supra, annum 650 suspicatur; annum vero 637 Loebel in t. VII, pag. 157, Commentariorum sup. laud.; eterque ex mera conjectura. Annum 653 prætuli, ut pote ultimum regni Sigiberti II, quem omnes auctorem diplomatis latentur.*

^e Comment. Acad. Theod. Palat. habent illuster; Carolus Dümge testatur in Codice scribi vocem illuster.

in futurum. Igitur dum et confidimus quod Dei debeat manere voluntas et ut taliter cunctus populus de omnibus fructibus terre, ad sancta Ecclesia catholica per unumquemque annum debentur inferre, adeo ita quod juxta ad anteriorum regum quondam parentum nostrorum decrevit devocio, ita, Christo propicio, manet nostra deliberacio, ut de omnes fructus terre infra pago Spirens, quantumcunque fiscus noster continet, tam de annona quam de vino, mel, sive jumenta, de porcos, quam et de omni reliqua soluzione ad nos aspiciencia, sic et homines fisci faciant decimas porcorum, qui in forestis insaginatur, aut omne genus pecudum, quantum in ipso pago Spirens ad fiscos nostros pertinetur, annis singulis ad ecclesiam Nemetense, ubi apostolicus vir, pater noster, dominus Principius^a, episcopus presesse

A videtur, decimus caput debeatur offerre et adimplere, quatinus dum ipse decimus annis singulis idem in stipendia clewum vel alimonia pauperum presentemur. Credimus ut Creator omnium nosirorum, nostris usibus, hic et in futuro septempliciter hoc jubeat remunerare. Agite ergo, qualiter hoc, quod semper nostra continet devocio, vel Dei manet voluntas semper in omnibus procuretis adimplere, qualiter nobis Christi gratia vel domnorum sanctorum, ut confidimus, debeat pertinere, et ut vobis^b, quod absit, ad offensam Dei, aut nostra non debeat pervenire. Et ut cercius vobis juniores successores que nostros presens auctoritas inconvolso ordine observetur, vel in omnibus debeatur permanere, manus nostre subscriptionibus subter eam decrevimus robaturi.

^a Certum est Principium Spirens sedem occupasse; sed quod annos non constat. Vide Loebelli dissertationem, in t. VII Comment. Acad. Theod. Palat. pag. 15^b et seqq.

^b Carolus Düngé monet in Codice legi vobis et non nobis, ut est in t. III Comment. Academ. Theod. Palat.

APPENDIX AD SANCTUM SIGEBERTUM.

Charta qua Grimoaldus donat monasteriis Stabulensi et Malmundariensi villam Germaniacum ^a *[Ann. 650].*

(Ex Brequigny Diplom., Chart., Leg.)

Domino sancto et in Christo patri Remaclo episcopo, vel omni congregationi monasterio Malmundario [Malmulario] seu Stabulau consistentium. Grimoaldus, recogitans molem peccaminum meorum, quater veniam obtinere [optinere] merear, dono vobis donatumque esse volo pro compendiis ipsorum servorum Dei qui in ipsa monasteria conversare videntur, loco cognominante Germiniaco, in pago Remensi, quem dominus gloriosus Sigebertus rex (rex nobilis) nobis concessit; ipsam villam Germiniaco, cum omni integritate sua, domos, aedificiis, mancipliis, scolabes, pecuniis, campis, aquis, cum omni soliditate, appendiciis, id est, duos molendinos in lupia, D valeat^b.

^a Vulgaverunt Henschenius, de tribus Dagobertis, lib. II., cap. VIII.; et Foppenus, suppl. ad oper. Dipl. Miri, t. III., pag. 231; uterque ex archivis Bambergi et Stabulensi. Diplomata duo regum Chillemici II et Dagoberti II videntur huic chartae minus consona; testantur enim haec diplomata Sigibertum concessisse villam Germiniacum Stabulensibus, quam concessionem Chillemicu et Dagobertus confirmant, vix Sigiberti diploma, ac nulla facia donationis Grimoaldi mentione. Hincsubit aliqua suspicio de charta Grimoaldi sinceritate. Sed cum Grimoaldus Germiniacum sibi a Sigiberto concessum profiteatur, probabile est Stabulenses monachos proprium a Sigiberto concessionis diploma impetravisse, ad majorum securitatem, quod a successoribus ejus, via et relectis exemplaribus, confirmatum est.

cum area et terra, vinea una in Boterio [Beterio], et alia appendicia, que dicitur Terune, juxta fluviolum, Axina, quem de Godetrude dato pretio comparavi, domos mancipliis, campis, pratis, vineis, aquis, aquarumque decursibus, cum omni integritate ad se pertinente, concedo vobis, a die praesente, perpetualliter, ut ipsam villam Germiniacum, vel appendiciis suis superioris cognominatis teneatis, possideatis, vel quidquid inde facere volueritis liberam et firmam habeatis protestalem. Et si sane, quod fieri non credo, aliquis de haeredibus meis, vel aliqua opposita persona, contra hanc firmationem de parva munuscula, que in ara summi Dei omnipotentis offerre non dubito, venire tentaverit [vetare temptaverit], inferat in sacro fisco auri libram unam, argenti pondra quinque, et nihilominus facta mea irrumperem non tunc.

D valeat^b.

^b Desunt notæ chronologicæ; sic eas quantum licet eruimus. In Remaci abbatii simul et episcopi gratiam donationis illi. Porro episcopi, scilicet regionarii, Remacius titulum non assecutus est ante annum 648, Matill. Ann. t. I., pag. 403 et seqq.; abbatiam vero Stabulensem Theobardo anno 653 reliquit, cum ad Traiectensem episcopatum evectus est. Ergo non male circa annum 650 chartam Grimoaldi de qua agitur referendam censemus. Nonnullas lectionum varietates a viro docto de Reiffenberg, humaniter communicatas, inter parentheses adscripti. Unius etiam sic se habet: *Facta exemplaria die Kal. Aug. anno III regni Domini nostri Dagoberti*, que a Foppeno omissa, ab Henschenio vulgata fuerat. Inde tantummodo inferendum est anno IV Dagoberti II exhibits fuisse regi exemplaria chartæ de qua agitur, non vero chartam hoc anno esse concessam.